

שעור מורה מוריננו הרב יהודה גנס שליט"א שבת שלח תשע"ה:

בענין כונה במצות ציצית

- א. כתב השלחן ערוך בהלכות ציצית¹, וז"ל: "יכוין בהתעטפו שציונו הקב"ה להתעטף בו כדי שנזכור כל מצוותיו לעשותם".
וביאר הפוסקים שאף שבכל המצוות אין חובה לכוין מהו טעם המצוה, מ"מ במצוות שנאמר במפורש בתורה טעמם, כסוכה לולב וציצית, חובה לכוין מהו הטעם שנצטוינו על מצוה זו.
- ב. וכתב במשנה ברורה² בשם הפמ"ג הגר"א והעולת תמיד, שכל דין זה הוא לכתחילה, אבל בדיעבד יצא גם אם לא כיון את טעם המצוה, ומאידך דעת הביכורי יעקב³ שאף בדיעבד לא יצא כל שלא כיון מהו טעם המצוה.
- ג. והנה כל זה לענין טעם המצוה, אולם לגבי לכוין לצאת ידי המצוה, כתב בביאור הלכה סימן ס' סעיף ד' שהכונה היא לעיכובא, [אלא דבמקום שמעשיו מוכיחים שעשה עבור מצוה אין הכונה מעכבת⁴, ולכן כל הלוש ציצית בסתמא, ודאי שכונתו לשם מצוה], ולכן כתב במ"ב שמי שקראוהו לעלות לתורה ולוקח טליתו או טלית של קהל אם לא יכוין לשם מצוה ביטל עשה דציצית, וכן מן הראוי שיקח טלית של אחר בשאלה, יעוי"ש.
- ד. אולם מנהג העולם להקל בזה, ועוד הקשה הגרשז"א⁵ דא"כ הישן בטליתו לסוברים שכסות יום בלילה פטורה מציצית, ונמצא א"כ שבלילה לא קיים את המצוה והופסקה המצוה כשהאיר הבוקר מבטל מ"ע, שהרי הוא לבוש בציצית בלא כוונה למצוה.
- ועוד הקשה שלפי"ז הקונה בית עם מזוזות, כל שלא כיון להדיא למצות מזוזה, הרי זה כדר בבית בלא מזוזה, וביטל מ"ע, ולא ראינו שנזהרים בזה⁶.
- ועוד הקשה דלסוברים⁷ שאסור לכוין כונת מצוה במרחץ וכדו', א"כ כל הלוש ציצית במרחץ וכדו' ביטל מ"ע.
- ה. והנה במנחת חינוך⁸ כתב לחדש שבמצות כגון ציצית וסוכה שאינם מצוות חיוביות, אלא שהאדם מביא את עצמו לחיוב (בלבישת בגד עם ד' כנפות וכדו') אף אם קיימם ע"י עבירה, אף שלא יצא יד"ח דהו"ל מצוה הבאה בעבירה, מ"מ לא ביטל עשה, דסוף כל סוף לבש בגד מצויץ ואכל בסוכה, עיי"ש.

¹ סימן ח' סעיף ח'.

² שם ס"ק י"ט.

³ סימן תרכ"ה.

⁴ וכמש"כ שם במ"ב ס"ק י'.

⁵ מנחת שלמה קמא סימן א'.

⁶ והנה דעת רע"א שכשאדם יוצא מביתו נפטר ממזוזה, ולפי"ז כל הנכנס לביתו ולא מכין למצות מזוזה מבטל עשה, אלא דכתב שם הגרשז"א שעיקר ההלכה בזה דלא כרע"א.

⁷ בביאור הלכה סימן תקפ"ח ס"ב ע"פ דברי המטה אפרים.

⁸ מצוה שכ"ה.

קהל עדת ישורון

י ר ו ש ל י ם

ולדבריו פשוט דה"ה לגבי מצוה בלא כונה, שאף אם לא קיים האדם את המצוה בלא כונה, מ"מ ביטול עשה אין כאן כל זמן שלבש ציצית וישב בסוכה וכדו', ודלא כמ"ב.

ו. אולם כבר תמהו האחרונים⁹ על דברי המנ"ח, דמסברא אין מקום לחילוק זה, דאם אין קיום מצוה יש כאן ביטול מצוה. [מלבד מה שמדברי התוספות מבואר דלא כמנ"ח, כמו שכתב המנ"ח עצמו, וא"כ גם לענין מצוות צריכות כונה אין מקום לזה, ושוב קשה כנ"ל על מנהג העולם וכו'.]

ז. ובמנחת שלמה שם כתב לחלק בין מצוה הבאה בעבירה דהיא חסרון בגוף המצוה לבין מצוה בלא כונה, דנהי שאין קיום מצוה, מ"מ כל שהבגד מצויץ ובבית יש מזוזה וכדו' אין עליו חובה להטיל ציצית אחרת ולקבוע מזוזה אחרת והרי זה כלובש בגד של ג' כנפות ודר בבית שאין בו ד"א וכדו', עייש"ה.

ח. ולענ"ד עדיין מסברא הדברים קשים להבנה, דאף שאינו מחויב להטיל ציצית חדשה וכו', מ"מ מכיון שכל שלא כיון לא קיים מצוה, א"כ מחויב הוא לכיון למצוה ולקיים מצוה, וכל שלא עשה כן מדוע לא יחשב כמבטל מצוה.

ט. והנה לגבי מצות פריה ורביה קיי"ל שאף בהוליד בן ממזר קיים המצוה אף שלא כיון למצוה ואף דיתכן דמיקרי מצוה הבאה בעבירה, וכן גר שנתגייר עם בניו קייים פו"ר אף שלא התכוין למצוה, וכבר האריכו בזה באחרונים.

י. ובקובץ שיעורים¹⁰ כתב לחדש דבמצוות שהעיקר בהם היא התוצאה ולא המעשה כפו"ר אין הכונה מעכבת¹¹.

ולפי זה הסתפק בקובץ שיעורים¹² שמא גם בציצית העיקר במצוה היא התוצאה [שהבגד יהיה מצויץ, וכן במזוזה שבבית יהיה מזוזה], ואין הכונה א"כ מעכבת, ואם נימא כדבריו התיישב מנהג העולם, וכמשנ"ת.

⁹⁹ בשערי יושר ש"ג סימן י"ט ועוד.

¹⁰ כתובות מסימן רמ"ז ואילך.

¹¹ וביאור הדבר הוא שיבסוד דין מצוות צריכות כונה הוא דבלי"ז מיקרי מתעסק ואין כאן מעשה מצוה כמבואר בכמה דוכתי ואכ"מ, וכ"ז במצוות שהעיקר בהן העשיה, ולא במקום שהעיקר הוא התוצאה.

¹² שם סימן ר"נ.